

СТРУКТУРНИЙ ТА ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ТОПОНІМІВ, УТВОРЕНИХ ВНАСЛІДОК АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ ЕПОХИ ХЕЙСЕЙ (平成の大合併)

Муніципальні злиття й поглинання, що проводяться на теренах Японії, починаючи з епохи Мейджі (明治時代; 1868-1912) і до теперішнього часу, доби Хейсей (平成時代; від 1989 р.), відомі під назвою "市町村合併 /шічьо:сон гаппей/". Такі реформи можуть охоплювати територію як одного, так і кількох муніципалітетів. Насамперед, це явище має соціально-політичне значення. Проте, увагу дослідників привертають й інші моменти, зокрема, лінгвістичні закони та оперативні вироблені правила, за якими утворюються і надходять до словникового складу мови нові топоніми у контексті цього визначного соціально-політичного явища в історії сучасної Японії. У цій науковій розвідці представлено результати структурного та етимологічного аналізу таких топонімів.

Ключові слова: адміністративно-територіальна реформа епохи Хейсей, топонім, етимологічний та структурний аналіз

Історії відомі три хвилі злиттів між японськими муніципалітетами, найбільша з яких бере свій початок з 2005 року. Цей відносно недавній пік називають "Великим Хейсейським злиттям" (Адміністративно-територіальною реформою епохи Хейсей) – 平成の大合併 /хейсей-но дайгаппей/. Перший же пік об'єднань, відомий як "Велике злиття Мейджі" (明治の大合併 /мейджі-но дайгаппей/) припадає на 1889 рік, коли в Японії було створено сучасну муніципальну систему. До злиття існуючі муніципалітети були прямими спадкоємцями мимовільних селищ 藩政村 /хансейсон/ (селищ, що знаходяться у системі "Хан"). Система "Хан" все ще зберігається в межах поштової системи для сільських районів у якості поштових спілок 大字 /о:адза/. Другий пік, за назвою відповідної історичної епохи, іменують "Великим злиттям Шьова" (昭和の大合併 /шьо:ва-но дайгаппей/). Воно відбувалося у середині 1950-х років [19].

Диференціація принципів утворення нових топонімічних назв у муніципальному злитті Хейсей

Існує два головних принципи, які забезпечували і продовжують забезпечувати ономастичну сторону новоутворених муніципалітетів, міст, сіл та селищ у великому муніципальному злитті Хейсей.

1. "Консолідований тип злиття" 新設合併 /шінсецу-гаппей/;
2. "Злиття включенням" (編入合併 /хенню: гаппей/) [20].

Обидва принципи злиття відбуваються під величезним впливом топонімічного аспекту. Це можна пояснити надзвичайно великою кількістю топонімічних назв у лексичному складі японської мови. Дослідження показало, що під першу категорію в більшості випадків підпадають невеликі міста, назви яких походять від інших топонімів – річок, гір, рівнин та інших географічних об'єктів Японії. Аналіз такого ономастичного явища, пов'язаного, в першу чергу, із дослідженням топоніміки Японії, може слугувати матеріалом дослідження не лише для лінгвістів, але й для географів, істориків та етнографів. Для більшої ілюстративності наведемо розроблені схеми та приклади мовного матеріалу до них.

"Консолідований тип злиття" (新設合併 /шінсецу-гаппей/) має таку схему: A_町+ B_町 = C_市 [20]. Вона наочно показує, що два топонімічних об'єкти, місто А та місто В, через злиття утворюють новий топонімічний об'єкт (значно більший за розмірами) – місто С. Окрему увагу при цьому слід звернути на ієрогліфи, оскільки вони допомагають зрозуміти, що топонім, про який ідеться, є назвою саме міста. Окрім того, такі ієрогліф-класифікатори дають уявлення і про розміри населеного пункту: ієрогліф 町 /мачі/ несе інформацію про те, що це

є назва невеликого міста, тоді як ієрогліф 市 /ші/ використовується на позначення великих за територією міст.

Отже, застосовуючи перший із двох окреслених принципів, береться два і більше невеликих міст, в результаті об'єднання яких отримуємо новий топонім, нове місто, однак уже більше за розмірами, про що свідчить ієрогліф 市 /ші/, який додається після самої назви міста, є невід'ємною частиною цього топоніма (що варто враховувати, зокрема, при перекладі) і свідчить також про розміри цього міста. Однією з головних функцій ієрогліф-класифікаторів, які стоять після топонімічних назв, є віднесення топоніма до певного типу: гідронім (назва водного об'єкту), ойконім (назва будь-якого населеного пункту; ойконіми природно-географічного походження утворені від назв підвищень, низьких, відкритих, заболочених місць, географічних назв природних і штучних водних басейнів, рослинного світу), оронім (власна назва будь-якого об'єкта рельєфу земної поверхні) тощо. Проведене дослідження охоплює такі типи топонімів:

- 1) назви населених пунктів 村 /мура/ (селище), 町 /мачі/ (невелике місто), 市 /ші/ (велике місто);
- 2) назви природно-географічного походження 山 /яма; сан/ (гора), 川 /кава; гава/ (ріка).

Окрім вищезазначених, існує ще низка завдань, які ми спробували розв'язати, аналізуючи мовний матеріал:

- 1) як саме утворюється новий ойконім при злитті двох чи більше інших;
- 2) за яким принципом відбувається і графічно відображається об'єднання ойконімів міського типу (астіонімів);
- 3) з яких причин у низці випадків у графічно відображеному новоствореному астіонімі відсутні ієрогліфи із назв міст чи сіл, при злитті яких його було створено.

Розглянемо наступні приклади, які ми вважаємо за доцільне розділили на кілька груп.

I 福岡町 /Фукума-мачі/ + 津屋崎町 /Цуядзакі-мачі/ = 福津市 /Фукуцу-ші/ (місто Фукуцу) [15].

宮田町 /Міята-мачі/ + 若宮町 /Вакамія-мачі/ = 宮若市 /Міявака-ші/ (місто Міякава) [9].

Наведені приклади злиття двох астіонімів, в результаті якого утворюється третій, новий, астіонім, яскраво демонструють один із принципів утворення нової топонімічної одиниці. Неважко виявити, що у цьому процесі утворення брали участь обидва ойконіма, віддавши кожен по одній частині (по одному ієрогліфу) для нового, третього, ойконіма. Звернімо увагу ще на одну доволі суттєву деталь цього злиття. Запозичені перші частини із двох первинних ойконімів при написанні новоствореного ойконіма зберігають як своє графічне вираження, так і своє вихідне читання, що можна вважати головною ознакою топонімів цієї групи.

II 大森区 /O:мори-ку/ + 蒲田区 /Камата-ку/ = 大田区 /O:та-ку/ (район Ота) [12].

У цьому прикладі представлено утворення нового ойконіма за допомогою двох інших, а саме – назви нового великого адміністративного району м. Токіо. Цікаво, що свою назву район Ота здобув завдяки двом чималим, доволі відомим і дуже давнім адміністративним районам японської столиці. Така схема утворення дещо нагадує перші дві, однак має інший напрям утворення. Ієрогліфи, запозичені з назв старих районів, стоять в іншому, відмінному від перших двох прикладів, порядку: з назви першого адміністративного району взяли перший ієрогліф, а з назви другого – другий. Ми спробували з'ясувати причину застосування тут саме такого механізму і дійшли висновку, що якщо взяти перші ієрогліфи з обох вихідних назв, то в результаті вийшов би новий топонім おおかま /о:кама/, що при сприйнятті на слух може асоціюватися з лексемою-сленгізмом おかま /окама/, яка використовується на позначення гомосексуалів і має негативний оцінний компонент конотації (приниження) [12]. Отже, з морально-етичних міркувань, була запропонована нині існуюча назва цього столичного району.

"Злиття включенням" (編入合併 /хенню: гаппей/) відбувається за схемою: D市 + E町 = D市 [20]. Цей тип злиття значною мірою відрізняється від попередньо розглянутого. Якщо у першому типі об'єднання відбувалося на рівні включення, доповнення одного астіоніма іншим, в результаті чого отримували новий ойконім, то принцип "злиття включенням" діє по-іншому: під час створення нового ойконіма при злитті двох і більше старих, на графічному, лексичному і фонетичному рівнях новий астіонім буде ідентичним лише одній з вихідних топонімічних одиниць. Окрім того, визначальний вплив на процес утворення нових астіонімів тут мають гідроніми та ороніми. Подані нижче приклади демонструють, як це відбувається, і за яким принципом проходить сама операція муніципальних злиттів.

III 加茂町 /Кама-чо:/ + 木津川町 /Кідзугава-чо:/ + 山城町 /Ямашіро-чо:/ = 木津川市 /Кідзугава-ші/ (місто Кідзугава) [7].

菊川町 /Кікуґава-мачі/ + 小笠町 /Оґаса-чо:/ = 菊川市 /Кікуґава-ші/ (місто Кікуґава) [8].

Перший приклад яскраво показує, як при злитті трьох топонімічних одиниць утворилася четверта – новий топонім. Новостворена лексична одиниця, графічно відображена так само, як і другий астіонім. Дослідивши топонімічну карту місцевості, де розташовані три представлені вище топонімічні одиниці, ми спромоглися виявити четверту – гідронім 木津川 /Кідзугава/ (річка Кідзугава). Отже, тут можна зробити один проміжний висновок: під впливом одних видів топонімів утворюються інші, а саме в цьому випадку – під впливом гідроніму утворився астіонім. Тепер маємо дві топонімічні одиниці, майже ідентичні як на графічному, так і на фонетичному рівні. Чітко розрізнити їх можна лише за ієрогліфами-класифікаторами 市 /ші/ та 川 /ґава/, які показують, що йдеться про астіонім у першому випадку та гідронім – у другому.

У другому прикладі показано, як два астіоніма утворюють третій, і, знову ж таки, відбувається це під впливом гідроніму. Назва міста 菊川町 /Кікуґава-мачі/ походить від назви річки 菊川 /Кікуґава/.

IV 大東町 /Дайто:-чо:/ + 大須賀町 /О:сука-чо:/ = 掛川市 /Какеґава-ші/ (місто Какеґава) [5].

Цей приклад демонструє, як при злитті двох топонімічних одиниць утворюється третя, проте, тепер уже без жодних запозичень. Аналіз топонімічної карти префектури Шідзуока показав, що та територія муніципаль-

ного злиття двох вищезазначених ойконімів розташований замок-фортеця епохи Камакура (1185-1333). Назва того замку-фортеці – "掛川城 /Какеґава-джьо:/". Ми віднесли його до класу топонімів, які позначають усі міські об'єкти. Цей клас має назву "урбоніми". Отже, приклад переконливо свідчить про те, що під впливом урбонімів можуть утворюватися астіоніми. При виникненні нової географічної одиниці (топоніма), різні види топонімів, у залежності від місця розташування того чи іншого об'єкта, мають неабияке значення.

Лексичний склад японської мови збагачується завдяки топонімічному розмаїттю тієї чи іншої місцевості Японії. Одні топонімічні одиниці утворюють інші, знову ж таки, під впливом уже існуючих топонімічних об'єктів.

Вплив історичних явищ 城下町 /джьо:ка-мачі/ та 企業城下町 /кіґьо:джьо:ка-мачі/ на утворення нових топонімічних одиниць

1. 助川町 /Сукеґава-мачі/ + 日立町 /Хітачі-мачі/ = 日立市 /Хітачі-ші/ (місто Хітачі) [16].

Вище наведено назву міста, створеного у 1939 році шляхом злиття двох невеликих міст. Ця назва походить від назви одного із астіонімів, наведених у схемі – 日立町 /Хітачі-мачі/, що теж, у свою чергу, має цікаву історію походження. Свою назву місто отримало від всесвітньовідомої японської компанії "Хітачі", яку було офіційно засновано 1910 року на території сучасного міста 日立市 /Хітачі-ші/. Існує ще один цікавий момент, з яким ми зіткнулися в ході нашого дослідження, і пов'язаний він із назвою самої компанії. Вона завдячує своєю появою ідеї засновника "Хітачі" Одайри Наміхея, який розробив логотип "Hitachi /日立/" ще до заснування компанії. Він був упевнений в тому, що цей товарний знак слугуватиме відображенням якості товару, і що саме з його допомогою можна завоювати довіру споживачів. Одайра Наміхей використав два ієрогліфи: 日 /хі/, "сонце", і 立 /тачі/, "ставати, сходити". Він наклав один ієрогліф на інший і вмістив їх у коло. Чотири виступи на зовнішній стороні кола символізують одночасно і чотири сторони світу, і промені сонця, що сходять. Такий знак був вигаданий для вираження бачення паном Одайра людини, що стоїть перед вранішнім сонцем і планує краще майбутнє для всіх [2].

Під час дослідження топонімічної карти префектури Ібаракі, території, на яких розташовані топонімічні одиниці, що розглядаються нами, було виявлено загалом три астіоніми, пов'язані з "Хітачі": 常陸太田市 /Хітачіо:та-ші/, 常陸大宮 /Хітачіо:мія-ші/ та 日立市 /Хітачі-ші/. Усі три міста розташовані в одній префектурі. Частина назв перших двох міст та назва третього міста, а саме 日立 /хітачі/, на фонетичному рівні є ідентичними, але графічно відображаються по-різному, і ми знайшли цьому пояснення: перші два ойконіми сформувалися історично, тоді як третій був створений штучно.

2. 豊田市 /Тойота-ші/ (місто Тойота) – це місто в префектурі Аїчі, яке виникло на основі призматкового містечка самурайського роду Найто. Отримало статус міста 1951 року і до 1959 року називалося Коромо (拳母市 /Коромо-ші/). У 1998 році місто Тойота отримало статус "центрального міста" з новим, підвищеним, рівнем автономії [14].

На прикладі міста Тойота маємо можливість простежити цікаве соціально-економічне, політичне та історичне явище. В історії Японії воно відоме як 城下町 /джьо:ка-мачі/ – поселення, що створювалися навколо середньовічних замків і згодом виростили у міста [4]. Містечко Найто, яке пізніше називалося Коромо, було утворено на території, що нале-

жала до замку доби Мейджі. На офіційному веб-сайті міста Тойота наводиться припущення, що замок мав назву "桜城 /Сакураджо:" (замок "Сакура") [14]. Таким чином, сучасне місто Тойота можемо віднести до категорії міст-замків.

З іншого боку, свою сучасну назву місто отримало від японської автомобільної корпорації "トヨタ自動車株式会社 /Тойота Джідо:шя Кабушікігай-шя". Цей факт є також достатньо відомим. Він описаний в японській науковій літературі у категорії "Компанії-міста" (企業城下町 /кігьо:джьо:ка-мачі/. Це місце, де практично всі магазини і будівлі належать одній компанії, яка забезпечує зайнятість населення. Як правило, такі населені пункти знаходяться у віддаленому місці, щоб жителі не могли легко здійснювати покупки у жодному іншому місті [1].

トヨタ自動車株式会社 /Тойота Джідо:шя Кабушікігай-шя/ була заснована як самостійна компанія 1937 року. Цікаво, що назва компанії походить від прізвища її засновника 豊田 喜一郎 /Тойода Кіічіро:/, хоча і з деякими девіаціями. У будь-якому разі, джерелом походження тут є антропонім. Незважаючи на те, що прізвище засновника компанії звучить як 豊田 /Тойода/, для спрощення вимови і в якості своєрідного доказу відокремлення професійної діяльності від сімейного життя, компанії було вирішено дати назву 豊田 /Тойота/. В Японії назва "Тойота" (トヨタ) вважається більш вдаю, ніж "Тойода" (豊田), оскільки "8" вважається щасливим числом, а слово "Тойота", записане абеткою катакана, складається саме з 8 рисок [1].

Топонімічні одиниці, що записуються японською силабічною абеткою 仮名 /кана/

Однією з характерних особливостей сучасного муніципального злиття є збільшення кількості міст, назви яких записуються за допомогою абеток хіраґана та катакана. Існують приклади топонімів, назви яких графічно виражаються одночасно двома типами знаків японського письма: каню та ієрогліфами. Ойконіми та астіоніми такого типу з'явилися в лексичному складі японської мови відносно недавно. Багато топонімічних об'єктів, здебільшого, міста у сучасній японській мові мають назви, що записуються хіраґаною, а також еквівалентні їм ієрогліфічні назви, які є або фонетичним ієрогліфічним записом (万葉仮名 /манйо:ґана/), або ж складені уже застарілими на сьогодні ієрогліфами. Нижче наводимо ойконіми, що підтверджують цей факт і демонструють, як це відбувається на графічному рівні.

1. むつ市 /Муцу-ші/

Перше місто на території Японії, назва якого почала графічно записуватися за допомогою хіраґани. Утворилося 1960 року в результаті злиття кількох міст. Ця інновація, на думку багатьох японців, додала зручності при написанні адреси на листах, листівках, в офіційних документах тощо. Нове місто спочатку мало назву Омінато-Танабу (результат злиття назв двох старих міст), але цю назву було змінено на Муцу в 1960 році. На той час це було єдине місто з хіраґанною назвою (むつ), яку було офіційно прийнято, щоб уникнути плутанини з оригінальним словом Муцу (陸奥), яке вказує на стару провінцію, територія якої охоплювала більшу частину сучасного регіону Тохоку (東北地方 /То:хоку-чіхо:/) [10].

2. ニセコ町 /Нісеко-мачі/

Містечко у повіті Абуто округу Шірібеші префектури Хоккайдо. Назва походить від айнського слова "нісеко" – "скеля, що виступає над берегом глибоко в горах". Ця місцевість для японців, у першу чергу, асоціюється із гірським ланцюгом та муніципальною частиною, а у

світі вона є відомою завдяки більш широкій зоні гірськолижного курорту, яка охоплює південно-західну частину о. Хоккайдо. На цій території розташований і один із топонімічних об'єктів, який чи не найбільше приваблює іноземних туристів – гора 羊蹄山 /Йо:тей-дзан/, також відома як гора Фуджі о. Хоккайдо. Ця гора належить до 100 найвідоміших гір Японії [11].

Містечко Нісеко ми віднесли до топонімічного класу оронімів, які мають айнське походження. Це походження відображається на фонетичному рівні, оскільки звучить наближено до айнської вимови, та на графічному – бо записується катаканюю як слово іншомовного походження.

3. 南アルプス市 /Мінаміарупусу-ші/

Цей ойконім надзвичайно цікаво виражається графічно: для його написання використовуються два із трьох головних типів японських писемних знаків – ієрогліфи та силабічна абетка катакана. Назва міста походить від місцевості, на якій воно розташоване, а це східне передгір'я т.зв. "Південних Альп". Цей гірський масив включає в себе гору 北岳 /Кітадаке/ (3,193 м.), другу за висотою в Японії після найвідомішої гори 富士 /Фуджі/ (3,776 м.), а також низку інших гір, висота яких сягає понад 3000 метрів. Гора Кітадаке є частиною гірського масиву 赤石山脈 /Акаші-саммяку/, розташованого у центральній частині о. Хонсю; він простягається територією трьох префектур: Наґано, Яманаші та Шідзуока; з'єднується з гірським масивом Хіда (т.зв. "Північними Альпами", 飛驒山脈 /Хіда-саммяку/) та гірським масивом Кісо (т.зв. "Центральними Альпами", 木曾山脈 /Кісо-саммяку/). "Північні Альпи", "Центральні Альпи" та "Південні Альпи" разом утворюють гірський масив, відомий як "Японські Альпи" (日本アルプス /Ніхон Арупусу/) [18].

Назва "Японські Альпи" була вперше запропонована англійським гірничим інженером Вільямом Говландом (1842-1922), якого називали батьком японської археології. Він вжив її як метафору на позначення гірського хребта Хіда, яким подорожував, у "Путівнику Центральної та Північної Японії" 1881 року. Інженера вразила надзвичайна візуальна та кліматична схожість японського гірського масиву із найвищою гірською системою Західної Європи – Альпами.

Отже, як можна переконатися, спостереження за словотворчим потенціалом японських оронімів є вельми актуальним: одні ороніми часто можуть створювати інші. Від них, у свою чергу, можуть створюватися ойконіми, і найчастіше це назви міст (астіоніми) та назви населених пунктів сільського типу (комоніми).

4. かすみがうら市 /Касуміґаура-ші/

Місто, розташоване у центральній частині префектури Ібаракі, на західному березі озера 霞ヶ浦 /Касуміґаура/, у нижній течії річки Тоне (利根川 /Тонеґава/). Виникло на основі приозерного порту та кількох сільських поселень раннього нового часу. Назване на честь місцевого озера. Отримало статус міста 28 березня 2005 року [6]. Це іще один приклад запису японського топоніма за допомогою силабічної абетки хіраґана.

Економічне, міфологічне та антропологічне підґрунтя утворення нових топонімічних об'єктів

1. 瀬戸内市 /Сетоучі-ші/ – місто у південній частині префектури Окаяма, що було засноване 1 листопада 2004 року в результаті злиття трьох міст: 邑久町 /Оку-чо:/, 長船町 /Осафуне-чо:/ та 牛窓町 /Ушімадо-чо:/). Усі перераховані міста належали до округу 邑久郡 /Оку-ґун/. Назва せとうち /Сетоучі/ походить від назви внутрішнього моря Сето (瀬戸内海 /Сетонай-кай/). Місто омивається водами Внутрішнього Японського моря зі східної та західної сторін [13].

Найбільш цікавими тут вважаємо два моменти: по-перше, наявні два топоніми, під впливом одного з яких утворено інший; по-друге, перший топонім (瀬戸内海 /Сетонай-кай/) відноситься до класу гідронімів, а другий (瀬戸内市 /Сетоучі-ші/) – до класу ойконімів, а точніше – астіонімів. Отже, завдяки уже існуючому гідроніму отримується новий астіонім. Це можна пояснити так: місце, на якому утворилося нове місто, як уже говорилося, з двох сторін омивається Внутрішнім Японським морем. Розташування на березі надзвичайно важливого, у першу чергу, з економічної точки зору водного об'єкту було головною передумовою для надання новій топонімічній одиниці назви вже існуючого гідроніма. Астіонім та гідронім графічно виражені однаково, проте на фонетичному рівні дещо відрізняються. Різниця полягає у читанні одного й того самого ієрогліфа, який є невід'ємною частиною власної назви обох топонімічних одиниць. Ієрогліф "内" має такі читання: 1) китайське читання (он'йомі) ナイ/най/; Дай/дай/; 2) японське читання (кун'йомі) うち /учі/. Для фонетичного вираження гідроніма 瀬戸内海 /Сетонай-кай/ використовується японська інтерпретація китайської вимови ієрогліфа, тоді як для фонетичного вираження астіоніма 瀬戸内市 /Сетоучі-ші/ використовується японський "смысловий переклад" ієрогліфа. Цей прийом було вжито для уникнення непорозуміння та плутанини із практичним використанням цих топонімічних одиниць.

Окрім того, один із трьох ойконімів (астіонімів), при злитті яких був утворений новий топонімічний об'єкт (астіонім 瀬戸内市 /Сетоучі-ші/) – ойконім 牛窓町 /Ушімадо-чьо:/ –, як з'ясувалося в ході дослідження, має міфологічне походження. Легенда розповідає, що у прилеглій до міста морській акваторії з давніх часів мешкав водяний демон із тілом павука та головою бика з величезними рогами. Це велетенське, жорстоке морське чудовисько, яке жило біля узбережжя префектури Шімане та в інших частинах західного узбережжя Японії, нападало на риба-лок та моряків. Історії та легенди, пов'язані з цією міфологічною істотою, не лише збагатили японську фольклорну скарбницю, а й послугували прототипом для майбутнього ойконіма конкретної місцевості. Отже, маємо яскравий приклад того, коли топонімічний об'єкт отримує свою назву під впливом демонології своєї місцевості.

2. 安曇野市 /Адзуміно-ші/ – місто у префектурі Наґано, що виникло на основі сільських поселень раннього нового часу. Засноване 1 жовтня 2004 року шляхом об'єднання містечок Тойошіна (豊科町 /Тойошіна-мачі/), Хотака (穂高町 /Хотака-мачі/) та Акашіна (明科町 /Акашіна-мачі/) з селами

Місато (三郷村 /Місато-мура/) та Хоріґане (堀金村 /Хоріґане-мура/). Етимологія назви міста є такою: "Адзуміно" є комбінацією двох слів: "Адзума" і "но". "Адзума" походить від групи людей (племені), відомої як "Адзума" чи "Адзумабіто", яка, за свідченнями, перейшла на "но" (рівнину, необроблені поля) у стародавні часи. Рід Адзума спочатку жив на півночі о. Кюсю і славилися своїми навичками у рибальстві та судноплаванні. "Адзума", взагалі, можна інтерпретувати як "люди, що живуть на морі". Причина, з якої люди, що споконвіку активно займалися мореплаванням, мігрували до цього гірського району (префектура Наґано) залишається загадкою [3]. Таким чином, ми маємо приклад того, як під впливом антропоніму (назва давнього японського роду Адзума) утворився новий топонімічний об'єкт, ойконім "Адзуміноші". У цьому випадку можна зробити висновок, що утворення нової топонімічної одиниці відбулося на культурологічному підґрунті.

Проблема виділення власних назв у тексті

Оригінальний японський текст, як відомо, не містить пробілів між словами, і тому процедура виділення, виокремлення власної назви часом буває нелегкою, особливо якщо ця назва оточена важкими для інтерпретації ієрогліфами.

У давніх японських текстах можна зустріти історичний символ 朱引き /шюбікі/, який прийшов з китайських рукописів. Ліворуч або праворуч від власної назви у пам'ятках епохи Мейджі іноді зустрічається проведена кіноварною (червоною фарбою) риска. Це допомагало читачам ідентифікувати власні назви у тексті, а переписувачам подавало знак бути більш уважними з цими словами, оскільки за помилку в імені якогось вельможі можна було потрапити до в'язниці, а звідти – просто на шибеницю [17, с. 17-18].

У сучасних текстах власні назви ніяк особливо не виділяються, але часто їх можна впізнати за спеціальними формантами, або номенклатурними словами чи номенклатурними морфемами, які розташовуються безпосередньо після власних назв. Так, гідроніми зазвичай супроводжуються формантами 川 /кава/ (річка), 湖 /мідзуумі; ко/ (озеро), 海 /кай/ (море); ороніми – формантами 山 /яма; сан/ (гора); антропоніми – формантами さん /сан/ (пан; пані), 主任 /шюнін/ (завідувач; відповідальний), 女史 /джюші/ (пані), 婦人 /фуджін/ (дружина) тощо. Нижче наведено список формантів для топонімів, які найчастіше можна зустріти у сучасній японській літературі.

1.	列島	Ретто:	Архіпелаг
2.	塔	То:	Башта, вежа
3.	門	Мон	Ворота
4.	山	Сан	Гора
5.	市	Ші	Місто (велике)
6.	宮殿	Кю:ден	Палац
7.	村	Мура	Село, селище
8.	谷	Коку; тані	Долина
9.	湾	Ван	Затока
10.	城	Джьо:	Замок
11.	ビル	Біру	Будівля
12.	ゾーン	Дзо:н	Зона
13.	線	Сен	Лінія (залізнична)
14.	町	Мачі; чо:	Квартал
15.	街	Гай	Квартал, район
16.	区	Ку	Квартал, микрорайон
17.	丁	Чо:	Квартал
18.	海	Кай	Море
19.	橋	Кьо:; баші	Міст
20.	湖	Ко	Озеро

21.	洋	Йо:	Океан
22.	島	То:; шіма; джіма	Острів
23.	広場	Хіроба	Площа
24.	県	Кен	Префектура
25.	府	Фу	Префектури Осака і Кіото
26.	都	То	Префектура Токіо
27.	津	Цу; дзу	Пристань, гавань
28.	野	Я; но	Рівнина
29.	地方	Чіхо:	Район, регіон
30.	地域	Чіікі	Район, округ
31.	地区	Чіку	Район міста
32.	川	Кава; ґава	Річка
33.	園	Ен	Сад, парк
34.	駅	Екі	Станція
35.	道	До:; мічі	Вулиця
36.	院	Ін	Храм (буддистський), монастир
37.	寺	Джі	Храм буддистський
38.	神社	Джінджя	Храм синтоїстський
39.	教会	Кьо:кай	Церква (християнська)
40.	道	До:	Префектура (губернаторство) Хоккайдо

Щодо офіційної картографії, то заключну номенклатуру морфему рекомендується не вказувати на карті, щоб уникнути тавтології, а також для економії місця: наприклад, "гора Фуджі", а не "гора Фуджі-сан" (чи "Фуджісан").

Насамкінець, слід зазначити, що результати вивчення ономастичної ситуації у сучасній японській мові слугують надійною базою для досліджень у галузі топоніміки. Наша ж головна робота полягала у вивченні та детальному аналізі ономастичних законів, принципів та правил муніципальних злиттів третьої хвилі.

Практичне опрацювання матеріалу з теми дослідження підвело нас до таких висновків:

1) існує два головних принципи, за якими забезпечувалася і продовжує забезпечуватися ономастична сторона новоутворених муніципалітетів, міст, сіл та селищ у великому муніципальному злитті Хейсей: "злиття включення" та "консолідований тип злиття";

2) обидва принципи реалізуються під значним впливом топонімічного чинника, і підтвердженням цьому слугує багатий топонімічний склад японської мови.

У результаті дослідження було виявлено, що під час злиття (об'єднання) групи старих топонімічних об'єктів досить продуктивно утворюються нові топонімічні одиниці. Ми зробили спробу детально класифікувати нові топоніми за структурою та механізмом їх утворення. Виявлені під час роботи критерії та аспекти "хейсейського" топонімічного словотворення відкрили нові обрії для дослідження топонімів. Окрім того, з'ясувалося, що не лише топонімія як така спричиняє появу новоутворень – тут варто враховувати також здобутки таких наук, як міфологія, демонологія, історія, генетика тощо.

Було опрацьовано достатньо матеріалу для того, щоб зрозуміти, що бувають випадки, коли нові топонімічні одиниці утворюються не на базі злиття старих, а на базі зовсім інших топонімів. Це пов'язано, насамперед, з особливостями географії Японії, надзвичайно багатої на різноманітні топонімічні об'єкти. Саме ці топонімічні

об'єкти (гідроніми, ойконіми, ороніми, астіоніми) безпосередньо впливають на утворення нових топонімів.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія: Вільна енциклопедія [Електронний ресурс] : 企業城下町// Режим доступу до статті: <http://ja.wikipedia.org/wiki/企業城下町>.
2. Офіційний веб-сайт компанії "Хітачі" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.hitachi.co.jp>.
3. Офіційний веб-сайт міста Адзуміно [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.city.azumino.nagano.jp>.
4. Офіційний веб-сайт газети "Асахі" [Електронний ресурс] // 城下町. – Режим доступу до статті: <http://www.bs-asahi.co.jp/jokamachi>.
5. Офіційний веб-сайт міста Какеґава [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.city.kakegawa.shizuoka.jp>.
6. Офіційний веб-сайт міста Касуміґаура [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.city.kasumigaura.ibaraki.jp>.
7. Офіційний веб-сайт міста Кідзугава [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.city.kizugawa.lg.jp>.
8. Офіційний веб-сайт міста Кікуґава [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.city.kikugawa.shizuoka.jp>.
9. Офіційний веб-сайт міста Міявака [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.city.miyawaka.lg.jp>.
10. Офіційний веб-сайт міста Муцу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.city.mutsu.lg.jp>.
11. Офіційний веб-сайт міста Нісеко [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.town.niseko.lg.jp>.
12. Офіційний веб-сайт району Ота (м. Токіо) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.city.ota.tokyo.jp>.
13. Офіційний веб-сайт міста Сетоучі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.city.setouchi.lg.jp>.
14. Офіційний веб-сайт міста Тойота [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.city.toyota.aichi.jp>.
15. Офіційний веб-сайт міста Фукуцу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.city.fukutsu.lg.jp>.
16. Офіційний веб-сайт міста Хітачі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.city.hitachi.ibaraki.jp>.
17. Фролова Е.Л. Японский язык. Имена собственные / Е.Л. Фролова. – Москва-Иркутск, 2004. – 159 с.
18. NHKスペシャル [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nhk.or.jp/special/detail/2012/1013>.
19. 総務省 [Електронний ресурс] // 市町村合併資料集. – Режим доступу до бази даних: <http://www.soumu.go.jp/gapei/gapei.html>.
20. 総務省 [Електронний ресурс] // 『平成の合併』についての公表. – Режим доступу до статті: http://www.soumu.go.jp/gapei/pdf/100311_1.pdf.

Надійшла до редколегії 15.10.13

A. Ботеску, маг. 1-го года обуч.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

СТРУКТУРНЫЙ И ЭТИМОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ТОПОНИМОВ, ОБРАЗОВАННЫХ В РЕЗУЛЬТАТЕ АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ РЕФОРМЫ ЭПОХИ ХЭЙСЭЙ (平成の大合併)

Муниципальные слияния и поглощения, проводимые на территории Японии, начиная с эпохи Мэйдзи (明治時代; 1868–1912) и до настоящего времени, эры Хэйсэй (平成時代; с 1989 г.), известны под названием "市町村合併 / ситё:сон гаппэй". Такие реформы могут охватывать территорию как одного, так и нескольких муниципалитетов. Прежде всего, это явление имеет социально-политическое значение. Однако, внимание исследователей привлекают и другие моменты, в частности, лингвистические законы и оперативно выработанные правила, согласно которым образуются и поступают в словарный состав языка новые топонимы в контексте этого значимого в истории современной Японии социально-политического явления. В этой научной статье представлены результаты структурного и этимологического анализа таких топонимов.

Ключевые слова: административно-территориальная реформа эпохи Хэйсэй, топоним, этимологический и структурный анализ

A. Botescu, 1st year master student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

STRUCTURAL AND ETYMOLOGICAL ANALYSIS OF TOPONYMS FORMED AS A RESULT OF TERRITORIAL ADMINISTRATIVE REFORM IN HEISEI ERA (平成の大合併)

Municipal mergers and dissolution conducted on the territory of Japan since the Meiji era (明治時代; 1868–1912) to the present time of Heisei era (平成時代; since 1989) are known as "市町村合併 /shicho:son gappei". Such reforms could include the area of either one or several municipalities. First of all, this phenomenon has social and political significance. However, it attracts the attention of researchers in other fields of investigation as well, in particular, linguistic laws and promptly worked out rules by which the toponyms are being formed and represented in the vocabulary in the context of this prominent social and political phenomenon in the history of modern Japan. The entry displays the results for structural and etymological analysis of toponyms of the kind.

Keywords: territorial administrative reform in Heisei era, toponym, structural and etymological analysis

УДК 811.621'373

С. Жеребчук, канд. філол. наук, асп.
Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ України

ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ЛЕКСИКИ ТА ПРОБЛЕМА СТАТУСУ СУЧАСНИХ МАЛАЙСЬКОЇ ТА ІНДОНЕЗІЙСЬКОЇ МОВ

У статті аналізуються основні відмінності у вимові, орфографії, морфології між малайською та індонезійською мовами. Малайська та індонезійська мови настільки між собою подібні, що на перший погляд можуть здатися майже ідентичними, а розбіжності незначними. Насправді, неврахування подібних розбіжностей може призвести до серйозних помилок, спотворення змісту сказаного, неправильного перекладу.

Ключові слова: малайська мова, індонезійська мова, зіставний аналіз, фонетика, морфологія, лексика.

У сучасній лінгвістиці точаться суперечки у площині "мова-діалект" по відношенню до індонезійської та малайської мов. Ряд лінгвістів вважають індонезійську не самостійною мовою, а лише діалектом малайської. Ситуацію ускладнює ще й той факт, що малайська мова є рідною для більш ніж половини населення Малайзії (жива мова), а от в Індонезії існує близько 300 діалектів. Індонезія дуже строката в культурному та мовному відношеннях. Народи індонезійського архіпелагу в повсякденному житті віддають перевагу своїм діалектам, а індонезійську мову використовують як мову офіційного спілкування та міжкультурної комунікації. Малайська громада в Індонезії надзвичайно мало чисельна, і зміни мови у середині цієї громади не можуть вплинути на зміни в індонезійській мові.

Орім того, суперечка щодо статусів індонезійської та малайської мов може стати каталізатором для міжкультурного конфлікту в цілому та у сфері освіти зокрема [2].

Малайська та індонезійська мови настільки між собою подібні, що на перший погляд можуть здатися майже ідентичними, а розбіжності між ними – незначними. Насправді, неврахування подібних розбіжностей може призвести до серйозних помилок, спотворення змісту сказаного, неправильного перекладу і т. ін.

Тракування самого терміну "малайська мова" у Малайзії та Індонезії відрізняється. У Малайзії цей термін означає "мова Малайзії" або "мова малайців" (з 2007 року терміни "малайська мова" та "мова малайзійська" ідентичні). Тобто малайська мова у Малайзії є національною та державною мовою. А в Індонезії державною мовою є індонезійська, яка існує як мова міжнаціонального спілкування, а малайська мова в Індонезії – це мова малайського етносу, що проживає на території Індонезії. Малайська мова в Індонезії має той самий статус що і яванська, суданська та ін. [10].

Починаючи з раннього Середньовіччя, малайська мова використовувалася як мова міжетнічного спілкування і міждержавних зв'язків у всьому ареалі малайської цивілізації (Малайський архіпелаг, Малакський півострів, узбережжя Індокитаю та Нової Гвінеї), була мовою поширення ісламу і християнства [8].

Перші пам'ятки малайської мови – написи на каменях на островах Суматра і Банга (VII століття). Сильно модифіковані форми індійського письма під назвою "каганга" і "ренчонг" збереглися в окремих районах Суматри.

З XIV століття разом з ісламом поширюється видозмінене арабське письмо "джаві". З XIX століття широко впроваджується латиниця – в Індонезії вона була кодифікована на початку XX століття, а в Малайзії та Сінгапурі – після 1957 року.

У Малайзії в 1969 р. було введено назву "малайзійська мова" (Bahasa Malaysia), однак, починаючи з 1990-х років, відбувається повернення до традиційної назви "малайська мова" (Bahasa Melayu).

До 20-го століття малайська мова використовувала арабський алфавіт, відомий як Джаві. Згодом – латинські літери (Румі), що практично повністю витіснили Джаві у повсякденному житті. У Малайзії романізацією мови займався Річард Вілкінсон [4]. Значний вплив на формування малайської, у зв'язку з історичним розвитком, здійснила англійська мова, тоді як у голландській Ост-Індії, індонезійська мова розвивалася під впливом голландської [5].

Індонезійська мова оформилася в першій половині XX століття на базі малайської мови. Назва "індонезійська мова" була прийнята в 1928 р. на Конгресі молоді та поступово витіснила назву "малайська мова". Індонезійську самоназву мови Bahasa Indonesia за межами країни іноді не зовсім коректно називають просто "бахаса", тобто "мова".

Починаючи з 1970-х років уряди Індонезії та Малайзії склали загальний словник, уніфікували орфографію і згадали інші відмінності між індонезійською і малайською мовами.

Малайська мова в 1956 році була проголошена державною мовою Малайзії та Брунею. Протягом своєї історії малайська мова зазнала три істотних впливи: індійський (300-1200 рр. н.е.), мусульманський (1100-1600) та європейський (з 1600 р.). У період індійського впливу давньоаяванська і малайська мови увібрали в себе безліч запозичень з санскриту через переклади Рамаяни і Махабхарати. Пізніше головною релігією Індонезії та Малайзії став іслам, який приніс із собою сотні